Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Формування саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна

Виконала студентка групи СОм-2(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Вороніщева Надія Сергіївна
Керівник: Лупінович С. М.
Рецензент: Горбенко І. В.
Нормоконтроль _____ Микита ПАНОВ

Запоріжжя
2022 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота містить 50 сторінок, 10 таблиць, 42 джерела, 3 додатка.

Об’єкт дослідження: саморегуляція дошкільників з синдромом Дауна.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично підтвердити ефективність розробленої системи роботи з формування саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Саморегуляція – здатність людини керувати собою на основі сприймання й усвідомлення актів своєї поведінки та психічних процесів.

Сучасне реформування освіти висуває нові завдання та вимоги до навчання й виховання дітей із порушеннями розумового розвитку. Серед таких вимог особливого значення набуває формування спектра їхніх життєвих компетенцій та життєвої компетентності. Поряд з цим, існування низки нерозв’язаних проблем психічного розвитку саме дітей з синдромом Дауна є актуальним та своєчасним у контексті сучасної зміни освітніх парадигм. Ідеться про наявність специфіки розвитку пізнавальної, сенсомоторної, мовленнєвої, емоційно-вольової сфер їхньої особистості, своєрідності поведінкових порушень, недостатню сформованість комунікативних навичок, зокрема, альтернативних.

СИНДРОМ ДАУНА, САМОРЕГУЛЯЦІЯ, ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ, УВАГА, ПАМ’ЯТЬ, СПРИЙМАННЯ, МОВЛЕННЯ, КОМУНІКАЦІЯ, ДОШКІЛЬНИЙ ВІК.

ВСТУП

Упровадження Конвенції ООН «Про права інвалідів», стрімкий розвиток інклюзивної освіти в Україні та її інтеграція до європейського освітнього простору детермінували спрямованість сучасної освіти та новітніх завдань і вимог до навчання та виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Серед таких вимог особливого значення набуває формування спектра їхньої життєвої компетентності.

Також спостерігається збільшення наукового та практичного інтересу до вивчення особистості дошкільників з синдромом Дауна, зокрема їхньої саморегуляції. Зміна контингенту спеціальних загальноосвітніх шкіл позначилась на збільшенні кількості цих дітей не тільки у спеціальних, а й у закладах загальної середньої та дошкільної освіти. Як наслідок, невирішеність проблем розвитку дітей з синдромом Дауна в дошкільному віці та недостатні кількість наукових досліджень проблем їхньої саморегуляції, сформованість якої вказує на готовність такої дитини до шкільного навчання, й зумовило актуальність дослідження.

Найбільш дослідженими та описаними в сучасній спеціальній психології є проблеми функціонування пізнавальної діяльності та корекції її порушень; виявлення специфіки розвитку просторових уявлень, сенсорного розвитку; розвитку психічних процесів, мислення та мовлення; порушень поведінки та процесу соціалізації дітей з розумовою відсталістю (Д. Ісаєв, А. Обухівська, В. Синьов, Н. Стадненко, О. Хохліна, Ж. Шиф та ін.). Достатньо розгорнутий характер містять дослідження специфіки психічного розвитку дітей з синдромом Дауна. Зокрема, констатується варіація недорозвинення пізнавальної діяльності їхнього мовлення (А. Альохіна, Г. Ворсанова, І. Демидова, П. Жиянова, Р. Ковтун, Т. Медведєва та ін.); нестійкість афективної сфери – від в'ялості, апатії до розгальмованості, збудливості (Н. Тертична, Г. Головань); надмірна здатність

розконцентровувати увагу (К. Давиденкова, І. Ліберман та ін.); затримка розвитку статичних і локомоційних функцій, різних видів моторики, особливо дрібної (Р. Бабенкова, Р. Ковтун, П. Лаутеслагер, О. Мозолюк-Коновалова та ін.); значне відставання у розвитку активного мовлення при відносно збереженому його розумінні (Р. Ковтун, А. Савицький та інших.).

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично підтвердити ефективність розробленої системи роботи з формування саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

Об'єкт дослідження: саморегуляція дошкільників з синдромом Дауна.

Предмет дослідження: система роботи з формування саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна.

Для реалізації мети поставлені такі завдання дослідження:

1. На основі аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури уточнити дефініцію «саморегуляція» дошкільників з синдромом Дауна.

2. Провести дослідження особливостей сформованості саморегуляції та проаналізувати отримані результати.

3. Розробити методичні рекомендації для педагогів щодо формування саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна та перевірити її ефективність.

Відповідно до поставлених завдань було використано методи дослідження:

1. Теоретичні (вивчення й аналіз психолого-педагогічної літератури; узагальнення поглядів вчених на дану проблему).

2. Емпіричні (констатувальний експеримент – з метою вивчення особливостей формування самореалізації дітей дошкільного віку з синдромом Дауна; формувальний експеримент – перевірка ефективності розроблених методичних рекомендацій для педагогів з розвитку самореалізації дошкільників з синдромом Дауна).

3. Статистичні (процедура обробки даних).

База дослідження: комунальне підприємство «Нікопольський спеціалізований медичний центр медико-соціальної реабілітації дітей» Дніпропетровської обласної ради.

Структура та обсяг магістерської роботи: складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (42), додатків (3). Загальний обсяг роботи становить 50 сторінок, основний текст викладено на 36 сторінках. У тексті міститься 10 таблиць.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне обґрунтування проблеми формування саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна, виявлено її специфіку та вивчено психологічні закономірності й механізми взаємозв'язку чинників формування саморегуляції і розвитку особистості цих дітей у дошкільному віці, обґрунтовано психологічні умови та чинники формування саморегуляції.

У такий спосіб визначено компоненти саморегуляції дітей дошкільного віку (психічні процеси, комунікативна діяльність, саморегуляція поведінки), показники (відчуття, сприймання, увага; взаємодія з оточуючими, образ-Я, мовлення; відтворення соціальних ролей, співпідкорення внутрішніх мотивів зовнішнім умовам).

Виявлення труднощів діагностики дітей з синдромом Дауна дає підстави в межах комплексної діагностики визначити основні аспекти її реалізації: диференціація діагностики за віковими показниками в межах дошкільного віку (молодший, старший дошкільний вік), орієнтація дітей на комунікативні форми діагностики (бесіди, інтерв'ю), методи невербальної діагностики та проективні методики, створення в межах експериментальної ситуації взаємодії з дорослим на засадах співпраці та допомоги (що виступало важливим діагностичним показником).

Встановлено взаємообумовленість та наступність у формуванні компонентів саморегуляції (не сформованість психічних процесів/гнучкості сенсорних реакцій є підставою до порушень і не сформованості наступних компонентів) та специфіку динаміки показників саморегуляції в межах підперіодів дошкільного віку.

Отже, ми дійшли висновку, що основу здатності дитини до саморегуляції складає стан сформованості психічних процесів, стан

сформованості комунікативних умінь і навичок та виконання соціальних правил та норм.

Виявлено, що довільність процесів відчуття, сприймання та уваги сформовано на низькому рівні. Підтверджено, що довільність психічних процесів обумовлена станом виявлення первинних порушень, вікової динаміки та методів раннього втручання у розвиток дитини.

Також було встановлено, що комунікативна діяльність дошкільників з синдромом Дауна забезпечується наступними формами комунікації: жести, міміка, інтонаційні сигнали, вокалізація, відтворення поз та рухів, використання окремих слів.

Виявлено стан сформованості внутрішньої мотивації дитини до дотримання правил та норм в експериментальних ситуаціях. Зокрема, встановлено, що у дошкільників з синдромом Дауна домінує зовнішня мотивація до дотримання правил. Водночас внутрішня мотивація обумовлена нагальною потребою дитини.

За результатами проведеного дослідження нами були розроблені методичні рекомендації для педагогів щодо формування саморегуляції у дошкільників з синдромом Дауна. Результати апробації запропонованих методичних рекомендацій свідчать про ефективність процесу формування саморегуляції дітей дошкільного віку з синдромом Дауна. Так, використання піктограм, фотографій, а також жестів та карток з написаними словами покращують ефективність формування комунікативних навичок, мають стимулюючий, заохочувальний вплив на дітей.

Таким чином, поставлені на початку роботи мета і завдання були вирішені.